

Täysistunto

Maanantai 22.6.2020 klo 14.02—18.02

5. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annetun lain ja Energiavirastosta annetun lain 1 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 64/2020 vp

Valiokunnan mietintö TaVM 16/2020 vp

Toinen käsittely

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Toiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 5. asia. Nyt voidaan hyväksyä tai hylätä lakiehdotukset, joiden sisällöstä päätettiin ensimmäisessä käsittelyssä.

Keskustelu

15.09 Sari Essayah kd: Arvoisa puhemies! Tuossa ensimmäisessä käsittelyssä kävi jo ilmi, että vaikka kyseessä on EU-direktiivistä johtuvia lakimuutoksia, niin kuitenkin tämä sähköön siirtohintojen sääntely nousi täällä oikeastaan kaikkein keskeisimmäksi aiheeksi, mistä puhuttiin.

Tässä valiokunnan mietinnössä on kyllä käsitelty varsin perusteellisesti asiaa, koska on oletettavissa, että hallitus on tuomassa vielä tämän vuoden aikana hallitusohjelman mukaisen esityksen siitä, millä tavalla näitä sähköön siirtohintoja voitaisiin Suomessa säännellä, ja kun tämä on asia, joka on erityisesti kuluttaja-asiakkaita närästännyt, ja voisi sanoa, että myöskin syy tähän nykytilaan löytyy tästä talosta. Me muistamme tämän vuosia sitten olleen tapaninpäivän myrskyn, jonka jälkeen Suomessa hyvin pikaisesti lähdettiin tekemään lainsäädäntömuutoksia, ja siitä johtuen meillä on se tilanne, jolloinka voisi sanoa, että tällaisesta niin sanotusta luonnollisesta monopolista on tullut lähestulkoon rahanpaiminväline.

Talousvaliokunta on halunnut tässä yhteydessä jo kuulla asiantuntijoita sitä silmällä pitäen, että syksyllä tänne eduskuntaan sitten saadaan tämä hallituksen esitys. Erityisesti on haluttu kiinnittää huomiota näihin noudatettaviin laskentamalleihin ja kohtuullisen tuoton määrittämistapaan ja myöskin tähän tuoton suhteeseen yhtiöitten pääomarakenteeseen. Vaikka näitä koskevat sääntelyratkaisut eivät ole tämän esitetyn sääntelyn kohteena, niin pidän arvostettavana sitä, että talousvaliokunnassa on nimenomaisesti nyt tähän asiaan haluttu tässä mietinnössäkin ottaa kantaa ja ikään kuin viitoittaa tietä sille, mitä sitten syksyllä odotetaan.

Arvoisa puhemies! Sinällänsä tämä itse lakiesitys ja siihen tehty mietintö on kannatettava ja eteenpäin viety, mutta todellakin täällä — monien muiden edustajien tavoin — jään odottamaan sitä, mitä hallitus on tuomassa syksyllä eduskunnan käsittelyyn.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 98/2020 vp

15.12 Heikki Vestman kok: Arvoisa puhemies! Niin yksityisessä kuin julkisessa omistuksessa olevat sähköverkkoyhtiöt ovat nostaneet hintoja vuodesta toiseen. Talouskriisin keskellä tulisi hillitä siirtohintojen nousua sekä leikata verkkoyhtiöiden monopolituottoja ostovoiman vahvistamiseksi. Omakotiliiton kyselyssä 92 prosenttia vastaajista piti sähkön siirtohinnoittelua kohtuuttomana. Myös hallituksen suunnalta on esitetty samanlaisia näkemyksiä. Nyt käsitellyssä olevalla hallituksen esityksellä on vain muodollinen yhteys sähkön siirtohintojen määräytymiseen, vaikka siirtohintojen hillitsemisen piti alun perin olla tämän lakiesityksen keskiössä. Käsiteltävän esityksen ulkopuolelle on jätetty jo lausuntokierroksella tammikuussa olleen lakiesitysluonnoksen keskeiset muutosesitykset.

Sähkön siirtohintoihin vaikuttavat sekä sähköverkkotoiminnan kustannukset ja sähköverkkoinvestoinnit että verkkoyhtiöille sallittu sähköverkkotoiminnan tuotto. Sekä hallitusohjelman kirjaukset että tammikuinen hallituksen esitysluonnos olivat puutteelliset siirtohintojen pistämiseksi kuriin. Niissä esitetyillä toimenpiteillä ei riittävällä tavalla puututa kustannustehottomaan sähköverkon rakentamiseen eikä lainkaan kohtuuttomiin monopolituottoihin. Ministeriön valiokunnalle toimittama vastaus osoittaa, ettei hallitus ole aikeissa edelleenkaan puuttua tähän yhteen ydinongelmaan eli verkkoyhtiölle sallittuun tuottoon.

Kokoomuksen lakialoitteella puututaan tehokkaasti siirtohintoihin. Edellytämme, että verkkoyhtiöille sallittu tuotto heijastaa todellisuudessa verkkoon sitoutunutta pääomaa sekä liiketoiminnan lähes olematonta riskiä. On täysin kohtuutonta, että sähköverkkomonopolin omistaja voi saada nykyisin sijoittamalleen pääomalle yli 30 prosentin tuoton. Lisäksi haluamme, että sähköverkko rakennetaan mahdollisimman kustannustehokkaasti ja säävarmuuden saavuttamiseksi käytetään maakaapelirakentamisen vaihtoehtoisia keinoja. Haluamme ylipäätyään lisätä sähkönkäyttäjien oikeuksia.

Valiokunnan asiassa kuulemat professorit ovat nostaneet esille tismalleen samoja sähkön siirtohinnoittelun valvontamalliin liittyviä ongelmia. Valiokunnan saamien lausuntojen valossa sähköverkkoyhtiöt saavat nykyisin ylituottoa, koska sähköverkkoon sitoutunut pääoma, jolle siis se tuottoaste lasketaan, määritetään kahdeksan vuotta voimassa oleviin standardiyksikköhintoihin perustuvan laskennallisen verkon arvon perusteella. Edelleen lausuntojen perusteella verkkoyhtiöt hyötyvät kiinteästä tuottoasteesta, koska — suora sitaatti lausunnoista — ”tämä tarjoaa merkittävästi suuremmalla vieraan pääoman osuudella toimivalle yhtiölle huomattavaa” taloudellista etua. Viivyttely sähkön siirtohintoihin puuttumisessa on näin ollen siis sähköverkkoyhtiöiden etu ja heikentää kuluttajien asemaa. Miksi hallitusrintama esti asiantuntijoiden lausuntojen huomioon ottamisen mietinnössä? Tämä on hyvä kysymys.

Teen mietinnön vastalauseen mukaiset muutosesitykset perusteluihin sekä vastalauseen mukaiset lausumaehdotukset 1–6.

15.15 Timo Heinonen kok: Arvoisa herra puhemies! On arvostettavaa, että politiikassa voi myöntää tehneensä virheitä, ja kunnioitettavaa, että sen jälkeen vielä haluaa ne virheet myös korjata. Surullista taasen on se, jos tietää ongelman mutta ei edes halua sitä korjata.

Siirtohinnat ja monopolituotot sähköyhtiöillä on asia, josta yleisesti ihmiset ovat sitä mieltä, että ne ovat kohtuuttomia. Sähkön siirtohintoihin liittyvät kysymykset ovat ehkä eniten viime vuosina palautetta aiheuttanut asia, ja sosiaaliseen mediaan mutta myös suoraan meille kansanedustajille lähetetään kuvia isoista siirtohinnoista, jopa sellaisista tilan-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 98/2020 vp

teista, joissa itse sähkön osuus laskussa on käytännössä olematon tai lähes nolla ja siirtomaksu sitten erittäin suuri.

”Sähköverkkotoiminta on luonnostaan monopoli, eikä ihmisillä ole mahdollisuutta valita, miltä verkkoyhtiöltä he hankkivat siirtopalvelut. Monopolilla rahastamiselle on pistettävä viimein stoppi. Kohtuuden on astuttava kehiin ja lakiin säädettävä tiukemmin yleiset vaatimukset hinnoittelun kohtuullisuudesta ja valvontamallin sisällöstä. Verkkoyhtiöiden tuotto kokonaisuutena voisi näin jopa puolittua ja esimerkiksi Carunan tuotto pudota 70 prosenttia, mikä näkyisi asiakkaan lompakossa.” Näin kirjoitti kokoomuksen kansanedustaja Heikki Vestman tehdessään kokoomuksen lakialoitteen, jossa siis pyritäisiin puuttumaan sähkönsiirron ylihinnoitteluun. Lakialoite, jonka kokoomuksen eduskuntaryhmä on allekirjoittanut, leikkaisi verkkoyhtiöiden tuottoa, lopettaisi verkkoyhtiöiden yli-investoinnit ja jättäisi itse asiassa säävarmuuden tason ihmisten itsensä päätettäväksi. Esitys myös vapauttaisi pienet verkot monopolista ja vaatisi monopoleilta suurempaa yhteiskuntavastuuta välttämättömyyshyödykkeen tarjoajina. Kokoomus esittikin, että siirtopalvelu on tuotettava mahdollisimman kustannustehokkaasti, ja tällä saataisiin vuoteen 36 mennessä jopa 900 miljoonan euron säästö tulevaisissa investoinneissa, kun valittaisiin aina kustannustehokkain säävarmuusratkaisu.

Kokoomuksen ryhmä on valiokunnassa tehnyt hyvää työtä ja tuonut näitä esityksiä edustaja Vestmanin lakialoitteesta myös valiokunnan käsittelyyn, ja toivotaan, että hallituspuolueilta löytyisi lopulta ymmärrystä Suomen kansalle, joka hyvin yksimielisesti näkee sähkön siirtohintojen kohtuuttomuuden. [Puhemies koputtaa] Me pääsemme näistä vielä tällä viikolla äänestämään.

15.18 Mari Holopainen vihr: Arvoisa puhemies! Tässä on tosiaankin kyseessä teknisempiä muutoksia, mutta on tärkeää, että sähkön siirtohintoja koskevaa lainsäädäntöä tuodaan mahdollisimman pian tänne eduskuntaan käsiteltäväksi. On hienoa, että myös kokoomus toi esiin, että virheitä on tehty aiemmillä vaalikausilla tämän asian osalta. Tietysti siinä on ollut monia muitakin puolueita mukana tekemässä näitä virheitä, mutta myöskin kokoomuksen johdolla tämä lainsäädäntö on nykyään sellaista, että voimme vain yrittää korjata virheitä — mikä on toki tärkeää.

Kuten me tässä toteamme, talousvaliokunnan asiantuntijakuulemisissa ongelmallisina on pidetty erityisesti tällä hetkellä noudatettavia laskentamalleja, kohtuullisen tuoton määrittämistapaa ja sen suhdetta yhtiöiden pääomarakenteeseen. Tulevassa esityksessä näihin kaikkiin asioihin pitää löytyä vastauksia. Nämä sääntelyratkaisut eivät ole nyt kuitenkaan mukana tässä paketissa.

Laskentamallien erilaisten tulkintojen lisäksi on kiinnitetty huomiota asiantuntijakuulemisissa siihen, mitkä ovat kansallisen lainsäädännön liikkumavarat. Tätäkin on tulkittu hyvin eri tavoin, ja on kyllä aika huolestuttavaa, että asiantuntijakuulemisissa ja ministeriöissä käsitykset poikkeavat näinkin laajasti toisistaan.

Nyt toki talousvaliokunta ei kuullut laajasti asiantuntijoita. Esimerkiksi professoreita tai muita tutkijoita olisi hyvä kuulla enemmän. On tärkeätä, että me olemme sitoutuneet tietopohjaiseen päätöksentekoon, ja sen takia tässä talousvaliokunta toteaaakin, että pitää kattavasti ja avoimesti selvittää, valmistella ja vertailla säätelyvaihtoehtoja ja niiden vaikutuksia, jotta myöhemmin tänä vuonna annettavilla ehdotuksilla voitaisiin saavuttaa markkinoiden toimivuuden, kustannustehokkuuden ja kuluttajan näkökulmasta paras mahdollinen siirtohintojen säätelymalli. Tämä oli se kohta, jossa kokoomus ei tullut tämän muotoi-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 98/2020 vp

lun taakse ihan täysin, jossa tosiaan edellytetään, että kattavasti ja avoimesti selvitetään säätelyvaihtoehtoja. Tietysti on hyviä esityksiä myös, ja kokoomuksen kanssa toivottavasti teemme sitten yhteistuumin, kun tämä lakipaketti saadaan ja käydään sitä keskustelua. Ihan todella mielellään sitä keskustelua käydään yhdessä, koska aika monen puolueen voimin on tehty näitä virheitä, joita on nyt sitten vaikeampi korjata jälkikäteen. [Puhemies koputtaa] Mutta toki siihen pyrimme kaikin keinoin.

15.21 Ville Vähämäki ps: Kunnioitettu puhemies! Tuossa edustaja Holopainen aukaisi aika hyvin tätä ongelmatiikkaa, mikä tähän, tai oikeastaan tulevaan hallituksen esitykseen liittyy. Tämä esityshän sinänsä oli aika tekninen, mikä nyt oli talousvaliokunnan käsitellyssä, mutta kuten on täälläkin todettu, niin tässä aika hyvin talousvaliokunta käsittelee myös tätä tulevaa hallituksen esitystä ja nosti jo esille niitä keskeisiä kynnyskysymyksiä, mitkä siihen esitykseen liittyvät. Esitänkin eduskunnalle lausuman: ”Eduskunta edellyttää, että hallituksen syksyllä eduskunnalle annettavaan esitykseen sisällytetään kattava joukko sähkön hintaa alentavia toimenpiteitä, muun muassa madalletaan kohtuullista tuottoa pienentämällä laskennallisia pääoman kustannuksia.”

Siis se oma analyysini tästä tilanteesta on aika lailla sellainen, että ongelma on tässä kohtuullisen tuoton kaavassa ja etenkin siinä, että se kaava antaa oman pääoman kustannuksille liian ison lopputuleman, ja kun niitä oman pääoman kustannuksia lasketaan sitten taas omalla CAP-mallilla siellä kohtuullisen tuoton kaavan sisällä, niin tästä kaikesta tulee sellainen lopputulema kuin muun muassa edellisellä valvontajaksolla, jolla kohtuullinen tuotto on ollut jopa 6,4. Ja tällaisina aikoina, jolloin muuta pääomaa, lainapääomaa, saa hyvin edullisesti, tulee esiin se kysymys, kuinka paljon tuottoa pitää saada sille omalle pääomalleen, kuinka paljon yhtiön kuuluu saada omalle pääomalleen tuottoa. Tuntuu siltä, että ne tuottovaatimukset ovat olleet jopa kohtuuttomia.

Sitten vielä aivan lopuksi, puhemies, totean sen, että tämä sähkön hinnoitteluongelma on sinänsä syntynyt ja nostettu poliittiseen keskusteluun PS:n syksyllä 2017 tekemässä vaihtoehdotbudjetissa, ja olemme aina sopivassa yhteydessä tämän asian tänne eduskuntaan tuoneet äänestettäväksi — useissakin budjettikäsittelyissä ollaan tästä asiasta äänestetty. On hyvä, että nyt vihdoinkin viimein on todellakin syntymässä tällainen hallituksen esitys, mutta haluaisin painottaa sitä, että siellä ei ole vielääkään kiinnitetty huomiota kunnolla tähän WACC-kaavaan eliikka kohtuullisen tuoton kaavaan, ja etenkin tämä seikka täytyisi ottaa tässä uudessa hallituksen esityksessä huomioon. [Juhana Vartiainen: Kokoomuksen vastalauseessa!]

15.24 Sari Multala kok: Arvoisa puhemies! Aivan alkuun haluan kannattaa edustaja Vestmanin tekemiä esityksiä.

Tähän itse asiaan: Ymmärrän tietysti sen, että näin nopealla aikataululla kesken käsitte-lyprosessin varmaankaan hallitus ei korona-aikana olisi taipunut muuttamaan esitystään, mutta sen sijaan, että täällä kuittaillaan siitä — kuten tapahtui edellisellä kyselytunnilla — kuka on tehnyt virheitä, tai naureskellaan hieman sille asialle, hallitus ottaisi asian vaka-vasti ja pohtisi, voisiko tätä kokoomuksen vastalauseessa esitettyä mallia hyödyntää, kun myöhemmin tuodaan tänne eduskuntaan käsiteltäväksi sähköverkkoihin liittyviä lakiesi-tyksiä. Tässä vastalauseen perusteena nimittäin on lakialoite, joka on siis tosiaan koko ko-koomuksen eduskuntaryhmän allekirjoittama, ja se on myös erittäin huolella laadittu, eikä siis ole... Ehkä joskus lakialoitteita saatetaan tehdä myös, sanotaanko näin, ikään kuin kes-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 98/2020 vp

kustelun herättäjiksi, mutta tässä on erittäin tarkasti pohdittu, että tämä on sellainen, joka voitaisiin myös toteuttaa.

Silloin kun lakialoitteille saadaan vahva kannatus eduskunnassa — ja vaikuttaa siltä, että ainakin osa perussuomalaisista oli myös tämän kokoomuksen vastalauseen takana — niin silloin voidaan muutoksia saada aikaan ihan siltä pohjalta, että eduskunnassa on lakialoitteita jätetty. Nyt vaikuttaa siltä, että ainakin vihreistä löytyy myös katumusta korjata vanhoja virheitä, ja varmaan kaikilla voisi kuvitella olevan tahtoa korjata ylisuurta ikään kuin monopolituottoa nauttivien sähköverkkoyhtiöiden mahdollisuuksia kerätä sitä tuottoaan, ja varmasti löytyisi yhteisymmärrystä sitten katsoa oikeasti tarkemmin, olisiko tämä nyt se malli, joka hallituksellekin kelpaisi.

Sinällään asian historiahan nyt tietenkin on siinä mielessä ymmärrettävä, että myrskyn seurauksena — en nyt muista, mikä sen myrskyn nimi oli — velvoitettiin, että on rakennettava ikään kuin sääturvallisuutta, ja se on täysin ymmärrettävää, mutta siinä vaiheessa ei ymmärretty sitä, että olisi tullut kirjata lakiin myös tämä mahdollisimman kohtuullinen tapa siitä säävarmuudesta huolehtia. Täten nyt se on mahdollistanut sitten sen, että sähkön siirtohinnot käytännössä ovat nousseet hyvinkin nopealla tahdilla, vaikka sitä on pyritty tässä matkan varrella myös suitsimaan.

Mikä on myös hienoa kokoomuksen vastalauseessa, on se, että pyritään vastaamaan siihen, että sähköön kuluttajalla olisi mahdollisuus pystyä itse siitä säävarmuudesta huolehtimaan. Varsinkin haja-asutusalueilla tämä voisi olla erittäinkin kustannustehokas tapa myös sähköverkkoyhtiön näkökulmasta.

15.27 Jussi Saramo vas: Arvoisa puhemies! En tiedä, miksi viime eduskuntakaudella hallitus ei tehnyt mitään asialle, kun en itse niin tiiviisti seurannut asiaa. Itse olin silloin erityisavustajana, kun Carunan sähköverkkoja myytiin. Kokoomus painoi kovaa päälle, että sähköverkot eivät ole sellaista strategista omaisuutta, jonka pitäisi olla julkisen sektorin hallinnassa. Silloin jo nähtiin ne seuraukset, mihin se johtaa, ja vasemmistoliitto silloin yksin jäi puolustamaan sitä julkisomistusta. Kun kaikki ovat nähneet, kuinka siinä sitten kävi, mikä oli jo silloin näkyvillä, niin en tiedä, miksei asialle sen jälkeen mitään tehty, mutta on todella hienoa, että nyt eduskunnassa tuntuu olevan näin laaja yhteisymmärrys siitä, että tähän asiaan pitää puuttua, ja olen luottavainen, että ministeri tuo meille hyvän esityksen toivottavasti jo ensi syksynä. Vähän ihmettelen, kun välillä oppositio on sitä mieltä, että tähän saliin pitää tuoda tällaisia asioita, ja välillä ei, mutta minusta ehdottomasti syksyllä tämä asia on tähän saliin tuotava.

15.28 Juhana Vartiainen kok: Arvoisa puhemies! Tässä hallituksen esityksessähän on kysymys EU-normiston toimeenpanosta, ja se on sillä tavalla suurelta osin tekninen, mutta me talousvaliokunnassa halusimme kuitenkin tietysti kuulla alan parhaita sähkötekniikan professoreita varmistuaksemme siitä, sitooko tämä nyt hyväksyttävä lakiehdotus näitä myöhempiä siirtohinnoitteluun liittyviä ratkaisuja, ja myös oppiaksemme näitä siirtohinnoittelun kysymyksiä, joita tämäkin ehdotus sivuaa.

Kun nämä jakeluverkot ovat monopoli — olivat ne sitten yksityisiä tai julkisia monopoleja — niin siinä on joka tapauksessa olennaista se, millä tavalla tällaisen monopolin toimintaa säädellään. Itsekin olin ensiksi taipuvainen ajattelemaan, että jäädään sitten odottamaan viisaan hallituksemme esitystä, mutta kun perehdyimme näiden kahden Suomen johtavan sähkötekniikan professorin avustuksella näihin siirtohintojen hinnoittelu-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 98/2020 vp

kaavoihin, me ymmärsimme, miten suuri ongelma tällä hetkellä näissä laskentasäännöissä vallitsee, ja tässä sai itsenikin huolestumaan se, että hallitus ja ministeriö eivät oikein olleet halukkaita ottamaan onkeensa tästä akateemisesta kritiikistä, joka kuitenkin oli mitä perustelluinta. Tämähän on hieman tekninen asia, mutta tosiaan liittyy siihen, pannaanko omakotitalojen omistajat ja sähkönkäyttäjät maksamaan huomaamattaan implisiittisesti vielä tulevista investoinneista ja niistä kustannuksista, joita tulevaisuuden sähkönkäyttäjille koituu. Tämän vuoksi minä olen itsekin mukana tässä kokoomuksen vastalauseessa, jossa yksinkertaisesti velvoitetaan napakammin hallitusta ottamaan tämä kritiikki onkeensa, ja olen itse hieman huolissani valiokuntakeskustelun jälkeen ja tämänkin keskustelun jälkeen siitä, millainen esitys hallitukselta itse asiassa on tulossa ja huomioiko se sen kritiikin, joka omasta mielestäni aika vastaansanomattomasti perustelee sitä, että nämä tämänhetkiset hinnoittelusäännöt eivät ole hyvinvoinnin kannalta ja monopolin sääntelyn kannalta parhaalla mahdollisella tavalla laadittuja. Tässä voi hyvinkin käydä niin, että edustaja Saramo joutuu syksyllä pettymään, kun hän huomaa, että hallituksen esitys ei johda niihin lopputuloksiin, joita tässäkin salissa on laajasti vaadittu, ja tämä kokoomuksen vastalause, jos sen lukee tarkkaan valiokunnan [Puhemies koputtaa] mietintöä vasten, osoittaa myös tätä merkittävää haastetta ja eroa.

15.31 Riikka Slunga-Poutsalo ps: Arvoisa puhemies! Alkuun tietenkin kannatan kaikkea, mitä edustaja Vähämäki edellä esitti.

Olisin halunnut edustaja Saramolle hienoisesti korjata hänen puheenvuoroansa, kun hän totesi, että vasemmistoliitto jäi yksin puolustamaan sähköverkon kansallista tilannetta. Kyllä perussuomalaiset ovat olleet sähköverkon myyntiä vastaan koko sen ajan, kun tästä asiasta on keskusteltu, ja on todella mukava huomata nyt, että siirtohinnat ja muut ovat saaneet tämän eduskunnan yhdentymään, kaikki tulemaan perussuomalaisten linjoille tässä asiassa. Viimeksi aiheesta keskusteltiin ihan muutamia päiviä sitten, ja pääministeri silloin totesi tuovansa syksyllä sellaisen esityksen, jossa päästään näihin sähkön siirtohintoihin vaikuttamaan, ja vetosi siihen, että koronan takia tänne saliin ei tuoda sellaisia asioita, jotka voisivat herättää ristiriitoja. Sen keskustelun pohjalta tämä asia ei kyllä herättänyt tässä salissa ristiriitoja, toisin kuin esimerkiksi edellä käsitelty kotouttamisraha ja muu vastaava. Eli odotan kyllä kovan kovasti sitä, että tämmöinen oikeallinen esitys saadaan aikaiseksi.

Oli pakko tarkistaa omasta huhtikuun sähkölaskusta, mitä nämä hinnat tällä hetkellä ovat: yhden kuukauden, huhtikuun, laskussa — ei siis talvilämmitysaikaa, ei kesälämmitysaikaa, vaan puolivälikausi — sähköveroa 66 euroa 67 senttiä, sähkön hinta 61 euroa 19 senttiä ja sähkön siirtohinta 123 euroa 45 senttiä. Eli tällaisilla lukemilla mennään ihan tällaisessa normaalissa purulaatikko-omakotitalossa tällä hetkellä. Samaan aikaan on arvioitu, että kun ihmiset siirtyvät korkean sähkönsiirtohinnan vuoksi erilaisiin vaihtoehtoihin lämmitys- ja sähköntuottamismalleihin, niin siirtohinnat tulevat vain nousemaan, kun sähköverkon käyttäjämäärä vähenee. Eli tähän on nyt kyllä ihan oikeasti korkea aika saada aikaiseksi muutos, ennen kuin tämä lähtee täysin lapasesta, samalla kun kotitalouksien osalta käyttövara, ostovara, hiipuu kaiken aikaa, kun liikkumiseen, lämmittämiseen ja elämiseen menee koko ajan enempi rahaa ja töiden riittävyys on koko ajan vaakalaudalla. Eli sitä syksyistä esitystä odotellessa. — Kiitos.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 98/2020 vp

15.34 Heikki Vestman kok: Arvoisa puhemies! Hämmästelen, että tietopohjaiseen päätöksentekoon sitoutuneen hallituksen kansanedustajat ovat talousvaliokunnan kokouksen pöytäkirjan mukaan äänestytäneet tuolta mietintöluonnospohjasta pois sellaisia kappaleita, joissa nimenomaisesti tuodaan riippumattomien asiantuntijoiden taholta esille tätä kritiikkiä. Minkä ihmeen takia valiokunnan pöytäkirjan mukaan hallituspuolueiden edustajat äänestivät pois asiantuntijoiden esille nostamaa kritiikkiä? Mistä tällainen tavoite salata tähän sähköverkkojen sääntelyyn liittyviä ongelmia kumpuaa?

Tässä keskustelussa on nostettu esille yksityisiin sähköverkkoihin liittyviä ongelmia, ja haluan vielä kerran korostaa sitä, että sähköverkkojen omistus ja niiden sääntely ovat kaksi eri asiaa. Ne on tärkeä erottaa toisistaan, koska tämän lainsäädännön ja sen valvonnan kautta pystytään puuttumaan sekä yksityisessä omistuksessa olevien että julkisessa omistuksessa olevien verkkoyhtiöiden toimintaan ja hinnoitteluun. Sähköverkkosääntely, siis se, joka lopulta määrittää, kuinka paljon yksittäinen kuluttaja joutuu siitä sähkönsiirrosta maksamaan, on hyvin monimutkaista. Se on hyvin teknistä, ja valitettavasti on niin, että monen poliitikon tiedot ja taidot eivät välttämättä sitten niihin yksityiskohtiin riitä. Ja juuri tästä syystä kokoomus on valmistellut valmiin lakialoitteen, jossa poliittinen tahtotila ja toisaalta sitten tieto ja osaaminen tältä alalta yhdistyvät.

Haluan nostaa esille tosiaan myös sen, että julkisessakin omistuksessa olevat verkkoyhtiöt ovat paljon siirtohintoja nostaneet ja myöskin jakaneet hyvin anteliaasti voittoa omistajilleen. Olen tässä julkisiin tietoihin perustuen tehnyt laskelman, jossa on arvioitu käyttöpaiikkojen osalta, siis sähkönkäyttäjien osalta, verkkoyhtiöiden maksamia voitonjakoluonteisia eriä. Tämän laskelman perusteella yksityisessä omistuksessa oleva Caruna Espoo Oy on 2018 maksanut per käyttöpaiikka 137 euroa voittoa ja sitten, jos katsotaan julkisessa omistuksessa olevia verkkoyhtiöitä, Kymenlaakson Sähköverkko Oy 170 euroa per käyttöpaiikka, Savon Voima Verkko Oy 146 euroa per sähkönkäyttöpaiikka, Järvi-Suomen Energia Oy 80 euroa voittoa per sähkönkäyttöpaiikka.

Kysyn: miten Hirvensalmella asuvaa senioria, jolla ei ole varaa tai joka ei raaski lämmittää asuntoaan korkeiden siirtohintojen takia, lämmittää se, että täällä nostetaan toistuvasti esille seitsemän vuoden takaisia asioita, jotka liittyvät Fortumin verkkojen kauppamiseen, [Puhemies koputtaa] kun hallituksen käsissä olisivat ne ratkaisut, joilla tämän seniorin sähkölaskua konkreettisesti [Puhemies koputtaa] voitaisiin leikata?

15.37 Mari Holopainen vihr: Arvoisa puhemies! Ainakin itse toivon, että jos tähän liittyy ongelmia ja ristiriitoja, niin ne tuodaan ihan avoimesti esiin, ja myös ne vaikeudet — sanotaan nyt, vaikka täällä ei haluttu puhua niistä kokoomuksenkin tekemistä virheistä — mikäli siellä on niiden jäljiltä vielä vaikeuksia saada tämä asia kuntoon, koska kuten olemme keskustelleet, niin eihän se helppo jälkikäteen ole palata siihen pisteeseen, missä oltiin, kun niitä virheitä on tehty. Mutta kaikki täytyy yrittää, että siihen päästään.

Minulle sopisi hyvin laittaa tästä pidemmätkin selvitykset mietintöön, mutta kannattaa varmaan tiedustella nyt sitten laajemmin, mitä näkemyksiä eduskunnasta löytyy.

Itse pidin taas erikoisena, kuten tässä totesin, että edustaja Vestman ei halunnut tähän mietintöön tuoda tätä huomiota siitä, että talousvaliokunta pitää tärkeänä ”kattavasti ja avoimesti” selvittää, valmistella ja vertailla sääntelyvaihtoehtoja ja niiden vaikutuksia, jotta myöhemmin tänä vuonna annettavilla ehdotuksilla voidaan saavuttaa markkinoiden toimivuuden kustannustehokkuuden ja kuluttajanäkökulmasta paras mahdollinen siirtohintojen sääntelymalli. Siihenhän tässä pyritään. Tuntuu siltä, että siellä tavallaan nyt ehkä ha-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 98/2020 vp

luttiin jo tehdä tässä sitä lakipakettia, jota ei kuitenkaan koronan takia ja syystä tai toisesta tähän tuotu.

Itse ainakin toivon, että päästäisiin pian sellaiseen tilanteeseen, jossa ei lykätä asioita tämän koronaepidemian takia. Aika vaikea tietää etukäteen, mitkä ovat poliittisesti ristiriitaisia ja tavallaan haasteellisia asioita. Kyllä siihenkin liittyy semmoinen riski, että me teemme tai joku taho tekee — puhemiesneuvosto tai kuka sitten linjaakin hallitusyhteistyössä, mitä asioita tänne tuodaan — poliittista valintaa siitä, mitkä asiat viivästyvät. Toivon, että mahdollisimman pian päästään siihen, että tämä lainsäädäntökäytäntö on ihan samanlainen kuin normaalitilanteessakin.

Esimerkiksi talousvaliokunnalla on edelleen yksi kansalaisaloitteen mietintö odottamassa tänne saliin pääsemistä ja sen hyväksyntää, ja voisi ajatella, että sekin on erittäin kiireellinen mietintö.

Tämä asia pitää myös saada kuntoon mahdollisimman pian, ja ehdottomasti tietopohjaista päätöksentekoa ja valmistelua. Kuten sanottu, niin varmasti tarvitaan enemmänkin asiantuntijoita kuin nämä kaksi, joita on nyt kuultu. Toivottavasti myöskään meidän lainsäädäntötyömme ei ole sellaista, että työryhmiin jatkuvasti otetaan iso edustus suoria edunsaajia. Tämäkin on ihan käsittämätöntä. Tuntuu, että on oikein suomalainen maan tapa, [Puhemies koputtaa] että lainsäädäntöä tekevät edunsaajat, kun heitä pitäisi kuulla.

15.40 Heikki Vestman kok: Arvoisa puhemies! Mitä tulee eri puolueiden aiemmin tekemiin virheisiin, niin koska tämä asia nyt täällä jatkuvasti nostetaan esille, haluan muistuttaa, että Fortumin sähköverkkojen kaupassa esittelevä ministeri oli vihreiden ministeri Haavisto. Tämän ratkaisun takana hallituksessa olivat myöskin sosiaalidemokraattien ministeri, RKP:n ministeri, kokoomuksen ministerit. Mitä tulee muiden puolueiden vastuuseen tästä tilanteesta, niin minun on todettava, että en ole vielä havainnut sellaista toteuttamiskelpoista, tehokasta ratkaisumallia minkään muunkaan puolueen esittämänä. Kävin läpi vasemmistoliiton esittämiä ratkaisuvaihtoehtoja. Sieltä löytyy esimerkiksi lakialoite, jossa hinnoittelukattoa, korotuskattoa, oli toki esitetty — väärään pykälään, sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annetun lain väärään pykälään. Tämä korotuskatto on sinänsä tärkeä asia, ja sehän tuolta nykylaista jo löytyy, mutta se ei sinänsä leikkaa tai hillitse siirtohintojen korotusta, se ainoastaan jaksottaa niitä.

Mitä tulee muutamien puolueiden esittämään ratkaisuun siitä, että lakiin tulisi kirjata Ruotsin mallin mukaisesti jokin tietty tuottoprosentti, jolla vaikutettaisiin suoraan verkkoyhtiöiden saamaan tuottoon, niin tällainen malli, jossa yksityiskohtaisesti lainsäätäjä tai ministeriö tai jokin poliittinen taho päättää valvontamenetelmien sisällöstä, on todettu EU-tuomioistuimen oikeuskäytännössä sähkömarkkinadirektiivin vastaiseksi. Sen sijaan kokoomuksen malli on sopusoinnussa EU-oikeuden kanssa. Siinä esitetään yleispiirteiset periaatteet tämän valvontamallin sisällöstä, ja näillä periaatteilla käytännössä sitten sähkönsiirtohintoihin vaikuttava verkkoyhtiöiden tuotto leikkaantuisi.

Meidän vastalauseemme lausumaehdotuksissa on tuotu esille nämä meidän ratkaisuvaihtoehtomme. Luen tästä ensimmäisen lausumaehdotuksen. Haluamme, että ”eduskunta edellyttää, että hallitus tuo eduskuntaan esityksen, jolla alennetaan sähkönsiirtohintoja säätämällä lakiin yleiset periaatteet hinnoittelun valvontamenetelmien sisällöstä siten, että sähköverkkotoimintaan sidotun pääoman arvo heijastaa verkkotoimintaan tosiasiaa sitoutuneen pääoman määrää ja sähköverkon rakentamisen kustannuksia, joihin tehokkaasti toimivalla yhtiöllä olisi mahdollisuus, että tuottoaste heijastaa verkkoyhtiökohtaista pää-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 98/2020 vp

omarakennetta sekä liiketoiminnan erittäin vähäistä riskiä ja että verkkoyhtiöitä kannustetaan investointien tehokkuuteen”. Kun kuuntelin tuossa edustaja Vähämäen puheenvuoron, niin ymmärsin, että olette samoilla linjoilla tämän kokoomuksen vastalauseen kanssa, [Puhemies koputtaa] ja teidän edustajahan valiokunnassa tähän meidän vastalauseeseemme yhtyi, ja toivon myöskin teiltä tälle tukea.

15.44 Matti Semi vas: Arvoisa puhemies! Jäin miettimään, kun täällä on erittäin mielenkiintoisia, hyviä keskusteluja ja puheenvuoroja pidetty ja etsitty syyllisiä tähän tilanteeseen, miksi verkkomaksut ovat niin kalliita. Se oli Manta-myrsky, mikä pyöräytti liikkeelle tämän verkostojen uudelleenrakentamisen, ja siitä on jo vuosia aikaa, kun se kyseinen myrsky oli. Sen myrskyn jälkeen jäi kymmeniätuhansia asuntoja ilman sähköä ja suuria taloudellisia tappioita tuli monellekin ihmiselle sen sähkönpuutteen takia.

Tästä sähkön siirtohinnasta ja yleensä koko tästä sähkön verotuksesta: minä luulen, että jokainen, joka on kuntapäättäjänä mukana ja tietää, että on kunnallisia sähköyhtiöitä olemassa, aiheuttaa omalla toiminnallaan, kun he hyväksyvät tämän piiloverotuksen siitä, että sähköyhtiöt joutuvat antamaan osinkoja emolle tuottovaatimuksesta — eiköhän meitä ole useampia tuhansia tähän syylistyneitä, jotka aiheuttavat sähkön hinnan ja sähköverkon hinnan paineita.

Se, mitä minun mielestäni pitäisi nyt tehdä, jollakin tavalla saada eteenpäin, on saada tasa-arvoiseen asemaan harvaan asutuilla alueilla olevien ihmisten siirtomaksut, koska he joutuvat per capita maksamaan paljon enempi sitä siirtohintaa kuin tämmöisellä tiheällä kaupunkiseudulla olevat ihmiset ja sähkökuluttajat. Se olisi ainakin se ensimmäinen ratkaisu, mikä pitäisi tehdä.

15.45 Peter Östman kd: Arvoisa puhemies! Minkä takia meidät on valittu tänne eduskuntaan? Siksi, että me olemme lainsäätäjiä. Se tarkoittaa, että yksittäinen kansanedustaja voi jättää lakialoitteita, toimenpidealoitteita tai talousarvioaloitteita. Edustaja Vestman on toiminut juuri oikein. Hän on täyttänyt, tehnyt sen velvollisuuden, mitä hänen äänestäjänsä odottavat. Siksi he ovat äänestäneet hänet tänne, että hän tulee ja korjaa lakeja, jos vanhoissa laeissa on huonoja kohtia, riippumatta siitä, mitkä puolueet ovat vastuussa siitä.

Niin kuin edustaja Vestman totesi, silloisessa hallituksessa olivat mukana muutamat isot puolueet mutta siellä olimme mukana myös me kristillisdemokraatit. Me olemme osasyylisiä tähän virheeseen. Miksi sen pitäisi olla niin vaikeaa myöntää, että tässä talossa tapahtuu aina, joka hallituskaudella, virheitä, ja sen takia järjestetään vaalit? Kansa pääsee vaikuttamaan. Tulee uusia edustajia, jotka korjaavat näitä virheitä, niin kuin nyt tässä tapauksessa yritetään porukalla korjata aikaisemmin tehtyjä virheitä.

15.47 Heikki Vestman kok: Arvoisa puhemies! Kiitos edustaja Semille ja edustaja Östmanille erittäin tärkeistä puheenvuoroista. Edustaja Semi nosti esille piiloverotuksen, joka on juurikin oikea termi siihen toimintaan, jota julkisessa omistuksessa olevat sähköverkkoyhtiöt harjoittavat. Yksi ratkaisuhan on todella se, että omistajaohjausta kuntapäättäjät kunnissa käyttävät siihen, että sitä kautta ei sitten kunnan taloutta tilkitä.

Mitä tulee Hannu- ja Tapani-myrskyjen vuodenvaihteessa 2010—2011 tekemiin tuhoihin, niin on totta, että nämä myrskyt aiheuttivat laajoja sähkökatkoksia ja niiden johdosta poliittinen paine sille, että täytyy tehdä lakimuutoksia, jotta sähköverkot pistetään parempaan kuntoon ja säävarmemmiksi, kasvoi suureksi, ja lainsäätäjä teki lakiin vaatimukset

Pöytäkirjan asiakohta PTK 98/2020 vp

siitä, että sähköverkkojen tulee tällaiset laatuvaatimukset täyttää. Sähkömarkkinaalaissaan ei edellytetä maakaapelointia, siis sitä, että ne ilmajohdot laitetaan sinne maan sisälle, vaan siellä edellytetään ainoastaan, että verkot täyttävät tietyt laatuvaatimukset. Asemakaava-alueilla sähkökatkos ei saa olla yli kuusi tuntia pitkä ja haja-asutusalueella yli 36 tuntia pitkä.

Se, mistä on tullut ongelma, on, että laki ei samaan aikaan edellytä, että nämä säävarmuusvaatimukset tulee täyttää mahdollisimman kustannustehokkaasti. Samaan aikaan valvontamalli, joka määrää sen siirtohinnan, kannustaa verkkoyhtiöitä voimakkaasti investoimaan uusiin verkkoihin, jotta nämä laatuvaatimukset saavutetaan. Kun tämä tosiasia, että laki ei edellytä kustannustehokkuutta, siis valitsemaan kaikkein halvinta, kustannustehokainta, säävarmuustoimea, yhdistetään siihen, että hinnoittelun valvonta kannustaa investoimaan massiivisesti, syntyy kierre, jossa verkkoyhtiön kannattaa taloudellisesti laittaa ilmajohdot vaikka kallioon, koska verkkoyhtiö siitä taloudellisesti hyötyy ja laskun maksaa lopulta loppukäyttäjä, sähkönkäyttäjä, kukin meistä, sähkölaskussaan.

Tästä syystä kokouksen lakialoitteessa puututaan myöskin tähän kustannustehottoon verkon rakentamiseen. Me edellytämme, että lakiin tulee vaatimus siitä, että säävarmuusvaatimukset ja ylipäätään verkkotoiminta tulee järjestää mahdollisimman kustannustehokkaalla tavalla. Esitämme, että sähkönkäyttäjille annetaan myöskin vapautta valita halutessaan matalampi säävarmuuden taso verkkoyhtiön maksamaa korvausta vastaan. Tätä kautta yksittäiset sähkönkäyttäjät pystyisivät hyödyntämään esimerkiksi aggregaattia säävarmuuden järjestämiseen tilanteessa, jossa maakaapelointi tai muutoin säävarman verkon rakentaminen olisi loppukäyttäjälle erityisen kallista. Annetaan siis lisää oikeuksia ja vapautta loppukäyttäjille ja suitsitaan tällaista tuhlaamista, jota tähän säävarmuuden vaatimuksen saavuttamiseen tällä hetkellä valitettavasti liittyy.

15.50 Sari Essayah kd: Arvoisa puhemies! Pyysin puheenvuoron, kun tuossa edustaja Semi totesi, että olisi ihan tärkeimpiä asioita saada alueellista porrastusta näihin sähkönsiirtohintoihin. Tätähän on tosiaan Pohjoismaissa, Ruotsissa muun muassa on tämä alueellinen hinnoittelu. Itse asiassa kristillisdemokraatit tekivät viime syksynä jo esityksen tästä, että meillä Suomessa tulisi tämä asia myöskin nyt tutkia ja katsoa, minkä verran voitaisiin sitä kautta myöskin tulla vastaan haja-asutusalueen ihmisiä. Ruotsissakaan se ero ei ole suuren suuri, mutta kuitenkin. Kyllä minä katsoisin, että kun monta kertaa haja-asutusalueella on niitä pieniä mummonmökkejä ja muita vastaavia, joissa tosiaankin tuntuu, että se varsinainen sähkökulutus ei kyllä kovin suurta ole, mutta sitten nämä siirtohinnoittelut ovat todella kalliita ja nämä laskut ovat kohtuuttomia ihmisille, jotka muutenkin elävät siellä hyvin pienellä toimeentulolla ja joutuvat esimerkiksi liikkumisestaan maksamaan monin verroin enemmän kuin kasvukeskusten julkisten liikennevälineitten äärellä elävät.

Sen tähden toivon, että tämä asia nyt näitten syksyllä tänne saliin tuotavien esitysten kohdalla tulisi otettua huomioon — että, edustaja Semikin, nyt siellä hallituspuolueessa pidätte tätä silmällä. Muistaakseni, jos oikein muistan, niin Ruotsissa tämä on toteutettu sen sähköveron sisällä, jollakin tavalla porrastettu siellä sähköveron sisällä, tai joku tämän tyyppinen se maksusysteemi siellä on. Toivon, että tutustutte siihen malliin ja se otettaisiin käyttöön täällä Suomessakin.

15.52 Mari Holopainen vihr: Arvoisa puhemies! Tässä edustaja Östman totesi hienosti, että on hyvä, että voidaan tunnustaa ja tunnistaa, että kun virheitä on tehty, niin se uskalle-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 98/2020 vp

taan sanoa, ja niitä tulee jokaisella hallituskaudella, ja näinhän on, eikä kukaan tässä ole kieltänyt, ettei olisi ollut virheitä. En tiedä sitten, kuinka kauan voidaan kantaa semmoista kollektiivista vastuuta edellisten hallitusten tekemisistä, etenkin jos ei ole ollut täällä mukana — vaikka olisi omakin puolue kyseessä, niin vaikuttamismahdollisuudet taas meillä nykyisillä kansanedustajilla ovat kuitenkin rajalliset siihen, mitä on tehty aiemmin. Mutta kannattaisi miettiä, miten näitä virheitä vältettäisiin aina, kun se on mahdollista, ja pohtia lainvalmistelun tapaa, onko se riittävän avointa ja laadukasta Suomessa, voidaanko jotain näistä mokista jo ennaltaehkäistä. Tätähän pohtii yhtenä osana muun muassa avoimuusrekisterityöryhmä, joka valmistelee lainsäädäntöä siihen, millä tavalla me voimme tietää paremmin, kuka lobbaa ketäkin. Minä luulen, että tämä kysymys on ainakin osaselitys nyt siihen, minkä takia tällaisia mokia on tullut: on kuunneltu liikaa sellaisia tahoja, joilla on oma lehmä ojassa asian taloudellisissa vaikutuksissa ja liian vähän tutkittua tietoa. Se puoli pitäisi saada kuntoon lainvalmistelussa. Minun mielestäni tässä valiokuntavaiheessa aika hyvinkin kuullaan eri alojen asiantuntijoita, ja se on myös avointa, mitä he ovat sanoneet, mutta on täysin epäselvää, minkälaista tietopohjaa esimerkiksi erityisavustajiin kohdistuva vaikuttamistyö sisältää. On tosi tärkeää, että tämä laadukas ja avoin lainvalmistelu alkaa jo sieltä ministeriöistä lähtien.

Tietysti on hienoa, että edustaja Vestman on tähän aihepiiriin hyvin perehtynyt, ja me varmasti voimme tätä talousvaliokunnassa yhdessä — toivon mukaan — pohtia sitten, niin että saadaan parhaat ratkaisut tehtyä syksyllä, kun tämä asia tulee käsittelyyn. Valitettavasti tässä eduskunnan ja hallituksen toimintamallissa yksittäisten kansanedustajien lakialoitteet aika harvoin toteutuvat sellaisinaan — parhaimmillaan ne voivat kirittää ja silloin tällöin mennä läpi — mutta uskoisin, että tässä on niin iso tahtotila, että tämä asia on saatava kuntoon. Eduskuntaa pitäisi varmaan myös resursoida vähän paremmin, niin että täälläkin päässä voidaan tehdä sitä lainsäädäntötyötä, joka eduskunnalle kuuluu.

15.54 Heikki Vestman kok: Arvoisa puhemies! Edustaja Holopainen kiinnitti aivan oikein huomiota siihen, että eri intressiryhmien tavoitteet voivat vaikuttaa lainsäädännön sisältöön, ja tästä esimerkkinä haluan nyt nostaa esille tammikuuisessa hallituksen lakiesitysluonnoksessa olleen esityksen siitä, että verkkoyhtiöiden tuoton alijäämän tasoitusjaksoa pidennettäisiin nykyisestä 4+4 vuodesta 8+4 vuoteen, eli annettaisiin verkkoyhtiöille mahdollisuus tulevaisuudessa tehdä niitä hinnankorotuksia, jotka tällä nykyisellä tasoitusjaksolla jäivät tekemättä. Verkkoyhtiöitä valvova viranomainen Energiavirasto on tammikuussa antamassaan lausunnossa tästä lakiesitysluonnoksesta todennut nimenomaan, että tällainen malli olisi loppukäyttäjien edun vastainen, ja kehotankin hallitusta kiinnittämään todella tarkkaan huomiota lain valmistelussa siihen, ettei sitten sieltä tule lopulta esityksiä, jotka ovat kuluttajien etujen vastaisia.

Mitä tulee tähän siirtohintojen alueelliseen porrastukseen, jota edustaja Semi ja edustaja Essayah nostivat esille, sähkön hintahan muodostuu karkeasti siten, että noin kolmasosa siitä on veroja, kolmasosa on sähköenergian osuutta ja kolmasosa on sitten sitä sähkönsiirron osuutta, ja juurikin verotuksen kautta, siis sähköveroa alueellisesti sääntelemällä, olisi mahdollisuus vaikuttaa loppukäyttäjän, kuluttajan, maksaman sähkölaskun suuruuteen ja tasata näitä alueellisia eroja. Sen sijaan en pidä mahdollisena lain kannalta sellaista ratkaisua, että siirtohintaa ruvettaisiin alueellisesti porrastamaan. Kuten kuvattu, siirtohintoja valvotaan tällaisen valvontamallin perusteella, joka on kaikille verkkoyhtiöille samanlainen, ja verkkoyhtiöiden olosuhteet, esimerkiksi verkon kunto, vaikuttavat siihen, millai-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 98/2020 vp

seksi siirtohinta tämän valvontamallin perusteella muodostuu. Se, että haja-asutusalueilla on lähtökohtaisesti korkeammat siirtohinnat, johtuu toki siitä, että siellä verkon rakentaminen on suhteessa kalliimpaa pitkien välimatkojen vuoksi, mutta kuten todettu, sähköveron kautta tällaista alueellista helpotusta lienee kaikkein tarkoituksenmukaisinta rakentaa. On toivottavaa, että hallitus tällaista vaihtoehtoa pohtisi.

15.57 Sheikki Laakso ps: Arvoisa puhemies! On tosiaankin näin, että jos mokaa, niin silloin pitäisi moka tunnustaa. Tietysti tässä sähköverkkoasiassa pitkälti se, minkä takia tästä varmaan keskustellaan vielä tulevaisuudessakin, johtuu siitä, että siitä kuitenkin niin paljon tuli sitä kritiikkiä etukäteen, ja sähköverkkojen myymisestä Carunalle oli niin kovat keskustelut, että ei ollut ainakaan missään nimessä se tilanne, että se olisi jollekin tullut yllätyksenä, että niin kävi. Sen takia se on vähän eri juttu, kun tehdään joku virhe. Tietysti tällainen virhe kun on tehty, niin sehän on sanomatta selvää, että sitä on pakko sitten korjata jollain tavalla, ja etenkin tällä hetkellä nyt sitten hallituksen esityksissä ja näissä tulee ottaa se huomioon, niin kuin hyvin edustaja Vestman on näitä asioita tuonut esiin, eliikkä problematiikkaa tulee olemaan jatkossakin, jos ei tiettyjä muutoksia tulla tekemään.

Monet täällä salissa puhuvat, että ovat kuulleet ja ovat kansalaiset lähettäneet kirjettä, mutta minun ei tarvitse sitä tehdä — katson omaa sähkölaskua. Minulla on yksi kappale ulosmitattuja omakotitaloja, jossa on sen verran pakkasvahtia siellä, että se pitää paikat niin sanotusti sulana, etteivät putket jäädy siellä, ja se on sellainen pari kolme kymppiä, mitä se kuluttaa virtaa kuukaudessa, mutta satasen lasku sieltä joka ikinen kuukausi tulee, ja en pääse siitä eroon yhtään millään, koska tilanne on se, että se on pakko pitää; en voi sanoa irti sitä sähköliittymää, koska ongelma on se, että putket jäätyvät.

Nyt olisi kuitenkin ehdottoman tärkeää, että tämä menisi nyt kerralla maaliin ja ymmärrettäisiin ottaa koppi siitä, että seuraavan kerran kun tulee vastaavia juttuja, kun oikeasti puhutaan paljon niistä ongelmista ja niistä käydään keskusteluita niin mediassa kuin täällä salissa kuin valiokunnissa ja on asiantuntijoita ynnä muuta, niin pitäisi vain oikeasti siinä kohtaa kun me sitä lainsäädäntöä teemme, oikeasti tehdä se kerralla, eikä niin että tehdään tällainen torso ensin ja sitten väännetään vuositolkulla siitä — ja sitten täällä väännetään siitä ehkä sitten todella hyväkin ratkaisu. Se olisi paras hieroa silloin yhdellä kertaa. Tämä ei ole ihan ainoa tapaus, missä tuntuu siltä, että hälytyskellot ovat kikkaneet vaikka kuinka paljon ja keskustelua on ollut, mutta siitä huolimatta ei ole tehty niitä korjausliikkeitä, mitä pitää tehdä, ja sitten ne tehdään myöhemmin uudestaan. — Kiitoksia.

16.00 Juhana Vartiainen kok: Arvoisa puhemies! Täällä on tehty suurehko numero siitä, että aikaisemmin on tehty virheitä, kun sähköverkkoa on myyty. Oikeasti on kuitenkin niin, että olennaista meidän hyvinvointimme kannalta ja sähkötehokkaan ja oikeudenmukaisen hinnoittelun kannalta on sen monopolin säätely. Loppujen lopuksi se on niin, että voidaan saavuttaa hyvä lopputulos, oli se verkko sitten yksityisessä tai julkisessa omistuksessa, jos se säätely on järkevää. Siksi tämä menneisyyden niin sanottujen virheiden vattominen ei tässä nyt ehkä ole niin relevanttia kuin se hyvän säätelymallin hakeminen, josta täällä Heikki Vestman on puhunut.

Toinen asia, joka tuli mieleen, oli se, että kuuntelin ilolla täällä edustaja Holopaisen puheenvuoroa, kun hän puhui tästä asiantuntijoiden versus asianosaisten kuulemisesta eduskunnassa. Se on ollut itsellenikin väkevä kokemus, nyt kun täällä viisi vuotta olen ollut, miten monissa valiokunnissa se usual suspects -lista, tavanomaisten asiantuntijoiden lista,

Pöytäkirjan asiakohta PTK 98/2020 vp

oikeastaan koostuu edunvalvojista. Olen ottanut sen omaksi asiakseeni ja huomaan ilokseni, että edustaja Holopaisella on samanlainen pyrkimys, että pyydetään akateemisia, riippumattomia asiantuntijoita, jotka kykenevät näitä asioita ja yleensä kaikkia asioita valaisemaan mitä loistavimmalla tavalla.

Kaikkein räikeintä tämä asianosaisten ylivalta on kyllä tietysti työmarkkinalainsäädännössä, jossa Suomessa vieläkin ainoana Pohjoismaana näyttää vallitsevan sellainen poliittinen kulttuuri, että näille joillekin järjestöille, eritoten Elinkeinoelämän keskusliitolle ja SAK:lle, näytetään antavan jonkinlainen lainsäädäntövalta ja jopa odotetaan heiltä sellaisia välipuheita, joita sitten eduskunnan pitäisi muka sellaisenaan noudattaa. Tämä toimintatapa on yksi syy siihen, että meillä on Pohjoismaiden korkein rakenteellinen työttömyys, alhaisin työllisyysaste ja merkittävä kestävyysvaje julkisessa taloudessa, enkä luule, että työmarkkinoiden tilanne paranee, ennen kuin tässä valtiovallasta, eduskunnasta ja hallituksesta ryhdistäytyvät suhteessa näihin etujärjestöihin.

Sitähän osoittaa myös se tilanne, jossa me tällä hetkellä olemme, kun työllisyysreformien suunnittelu on ulkoistettu järjestöille, joilla ei ole aikomustakaan sellaisia reformeja tulla esittämään. Tämä on minun mielestäni tässä edustaja Holopaisen esille ottamassa loistavassa ja tärkeässä kysymyksenasettelussa itse asiassa kaikkein räikein puute varsinkin, kun järjestöjen valmistelu on sellaista, että siitä ei jää jälkeä tai dokumentteja, siitä neuvotteluprosessista ei tiedetä mitään ja vain lopputulos tulee tänne. — Kiitos.

16.03 Arja Juvonen ps: Arvoisa herra puhemies! Perussuomalaisten jättämä lausuma on erittäin kannatettava ja hyvä. Täytyy muistuttaa tässä myös, että kyllä sähköverkon myynti on ollut virhe, ja sen me voimme täällä reilusti myöntää. Se, että sähköverkot aikoinaan myytiin — taisi Perussuomalaiset muuten olla ainoa puolue, joka sitä vastusti — on osoittanut sen, että ei ole mitään rajaa hintojen nousulle, ja se sähkönsiirron hinta osuu eniten juuri sinne maaseudulle ja niiden ikääntyneiden ihmisten omaan rahakukkaroon. Ne yhteydenotot ovat kyllä todella jopa liikuttavia, kun miettii, että sähkönsiirto voi maksaa enemmän kuin itse sähkö. Vaikka siellä ikäihminen kuinka yrittää kituuttaa ja säästää sammuttelemalla niitä valoja ja ei lämmitä sitä omaa saunaansa, mahdollisesti sähköllä toimivaa, niin ei se mitään hyödytä, koska se hintalappu on silti edelleen suuri.

Perussuomalaiset ovat esittäneet vaihtoehtobudjeteissa jo aikaisemminkin sitä, että sähkönsiirtohintoihin kiinnitetään huomiota ja niihin puututaan, ja on hyvä asia, että täällä keskustellaan näistä perussuomalaisten esiin nostamista asioista. Ei saa olla rangaistus se, että sinulla on sähkölämmitystalo tai käytät sähköä. Kohtuuttomat siirtohinnat ovat juuri-kin rangaistuksia. Ne ovat toki rangaistuksia myös sille, että omistat oman asunnon vaikkapa tuolla maaseudulla jossakin metsän sisällä, ja sitten ne kustannukset osuvat juuri sinne kaikkein pienituloisimpiin eläkeläisiin, heille, joita meidän tulisi kiristämisen sijaan kannustaa pärjäämään ikääntyneenä, asumaan, elämään, olemaan omassa kodissaan.

Eli erittäin kannatettava perussuomalaisten lausuma.

16.05 Peter Östman kd: Arvoisa puhemies! Jännäksi menee tämäkin keskustelu. Minä seurasin maahanmuuttokeskustelua autosta ajellessani Pohjanmaalta tänne ja totesin vain itselleni, että kyllä tämä debatti on mielenkiintoinen. Siihen olisi ollut kiva osallistua, ja nyt pääsen osallistumaan tähän.

Myönsin siis äsken avoimesti ja rehdisti, että kristillisdemokraatit olivat silloin mukana sixpack-hallituksessa, kun tämä päätös syntyi, ja taas perussuomalaiset voivat sanoa sen,

Pöytäkirjan asiakohta PTK 98/2020 vp

että he olivat ainoa puolue, joka vastusti, siis ainut puolue, joka oli oikeassa. Tämähän on yleensä se asetelma tässä salissa, että ainoat oikeassa olevat ovat perussuomalaiset.

Täytyy vähän tsekata, mitä tapahtui silloin ja mitä tapahtuu esimerkiksi tänä päivänä. Siis Fortumhan omisti sen verkon, eikö vain? Ja Fortum on pörssiyhtiö. Pystyykö valtio sitten puuttumaan siihen? Pystyykö omistajaohjausministeri puuttumaan pörssiyhtiön liiketoimintaan? Onko jollakin vastaus siihen? [Perussuomalaisten ryhmästä: Ei pysty!] — Ei pysty. Se nähtiin Finnair-tapauksessa ihan taannoin. Tämä on hyvä pitää mielessä myöskin, kun perussuomalaiset kritisoivat tätä tehtyä päätöstä silloin. Tämä on hyvä pitää mielessä, jos me jossakin vaiheessa syynäämme, mitä tapahtui sillä kaudella, kun perussuomalaiset olivat hallituksessa.

Se, mitä minä tässä yritän tuoda esille, on se, että jokaisella hallituskaudella tapahtuu virheitä, oli siellä sitten perussuomalaisia tai demareita tai kristillisdemokraatteja tai kokoomuslaisia, mutta meidän tehtävämme on käydä avointa keskustelua ja arvioida, pystymmekö me korjaamaan tehtyjä virheitä. Parastahan olisi se, että sekä hallituspuolueet että oppositiopuolueet voisivat löytää yhteisen sävelen siihen ja korjata näitä tehtyjä virheitä. Mutta siis se varsinainen yrityskauppa on vaikea korjata, mutta me voimme ehkä lainsäädännön avulla tehdä muita korjauksia, jotka vaikuttavat näihin hintoihin, jotka nyt ovat ihan ylisuuria, mikä koskee erityisesti vähäosaisempia ihmisiä, jotka joutuvat maksu-miehiksi ja -naisiksi.

16.07 Matti Semi vas: Arvoisa herra puhemies! Edustaja Juvoselle sen verran, että silloin, kun tätä Caruna-kauppaa sen aikaisessa hallituksessa käytiin, niin silloinen ministeri Arhinmäki jätti niissä neuvotteluissa eriävän mielipiteen siihen pöytäkirjaan, että sitä kauppaa ei pitäisi tehdä, ja vastusti sitä kaupan syntyä. Se oli hallituspuolueista ainoa, joka julkisesti toi esille, että nyt ollaan tekemässä huonoa ratkaisua suomalaisten kannalta.

Mutta puheenvuoron pyysin tähän liittyen ihan siksi, että kun katson noita tilastoja, missä päin ovat korkeimmat hinnat näissä siirtomaksuissa, niin kyllä ne menevät tuonne harvaan asutulle alueelle Kainuuseen, Itä-Suomeen, jopa Pohjois-Pohjanmaalle. Missä on harvempia asuinalueita, niin siellä on todella kalliit siirtomaksut. Oliko Caruna vasta seitsemäs niissä tilastoissa siirtomaksujen osalta, eli kyllä myös tämä meidän oma järjestelmämme vaatii sitä muutosta, että me saamme tasapainotettua, jotta nämä mökin mummut ja papat pystyvät asumaan kotonaan niin pitkään kuin kynnelle kykenevät kauppareissuja tekemään ja ajokortin saavat pidettyä, että siellä harvaan asutuilla alueilla pystyvät liikkumaan. Tämä on varmaan se meidän isompi työ tässä syksyllä käydä sitä keskustelua lisää vielä.

16.09 Heikki Vestman kok: Arvoisa puhemies! Edustaja Juvonen ei ollut tässä aiemmin paikalla, kun täällä käytiin keskustelua juurikin tästä sähköverkkoyhtiöiden omistuspohjan vaikutuksesta siirtohintoihin. On tosiaan totta, että luonnollinen monopoli on syytä pitää julkisessa omistuksessa. Luonnollisella monopolilla siis tarkoitetaan tilannetta, jossa kilpailua ei pääse syntymään, vaikka laki vapauttaisikin tilanteen kilpailulle. Vaikka sähköverkkoyhtiöt vapautettaisiin siitä alueellisesta monopolista, jossa ne nyt toimivat, niin kilpailua ei syntyisi. Sen sijaan syntyisi hallitsematon tilanne, jossa sitä monopoliasemaa käytettäisiin täysin holtittomasti ja väärin.

Nimittäin monopoli on luonnostaan ahne. Se kuuluu monopolin luonteeseen. Tämä on todella selkeästi havaittavissa siitä, miten julkisessakin omistuksessa olevat verkkoyhtiöt

Pöytäkirjan asiakohta PTK 98/2020 vp

ovat toimineet. Kuten aiemmin toin esille, useat julkisessa omistuksessa olevat verkkoyhtiöt ovat jakaneet sähkönkäyttöpaikkakohtaisesti enemmän voittoa kuin esimerkiksi yksityisessä omistuksessa oleva Caruna Espoo Oy. Esimerkkinä Järvi-Suomen Energia Oy, Kymenlaakson sähköverkko Oy. Kaikkia sähköverkkojahan, jakeluverkkojahan ei ole Suomessa yksityistetty, kuten tässä keskustelussa on ollut viitteitä, vaan todella merkittävä osa sähköverkoista on edelleen julkisessa omistuksessa. Yksityisesti omistettuja verkkoyhtiöitä, joissa siis on yksityinen enemmistöomistaja, ovat Carunan verkot sekä Elenian verkot. Todella siirtohinnoit ovat nousseet merkittävästi myös julkisessa omistuksessa olevissa yhtiöissä. Esimerkkejä: Järvi-Suomen Energialla vuonna 2008 sähkönsiirto 7,5 senttiä kilowattitunti, nyt 19 senttiä per kilowattitunti; Pohjois-Karjalassa PKS Sähkönsiirrolla vuonna 2008 sähkönsiirto 7 senttiä per kilowattitunti, nyt 16 senttiä per kilowattitunti; Kajaani Kainuussa 8 senttiä per kilowattitunti vuonna 2008 ja nyt 19 senttiä per kilowattitunti.

Eli oleellinen asia on se, miten lain ja valvonnan kautta, siis sääntelyn kautta puututaan tähän verkkoyhtiöiden toimintaan, jossa sähkönsiirtohinnoit on nostettu myös sitä varten, että omistajalle ollaan pystytty maksamaan isoja voittoja. Ja juuri tähän ongelmaan kokoomuksen lakialoitteella puututaan. Oleellista on löytää nyt ne ratkaisut, ei velloa niitä seitsemän vuoden takaisia virheitä, joihin useat puolueet ovat olleet osallisia, kuten täällä on käynyt esille.

Mitä tulee perussuomalaisten aiemmin esittämiin ratkaisuihin, niin annan toki arvoa sille, että olette siirtohinnoit pitäneet esillä. Mutta pelkkä huoli tai ratkaisuvaatimukset eivät asiaa ratkaise, vaan oleellista on löytää ne tehokkaat keinot, toteuttamiskelpoiset keinot, joilla lainsäädännön kautta pystytään verkkoyhtiöiden toimintaan puuttumaan. Sellainen ratkaisukeskeinen lähestyminen on tämän kokoomuksen lakialoitteen ytimenä. Kiitän niitä perussuomalaisia kansanedustajia, [Puhemies koputtaa] samoin kristillisdemokraattien edustajia, jotka tämän lakialoitteen ovat allekirjoittaneet.

16.12 Sheikki Laakso ps: Arvoisa puhemies! Sen verran vielä täytyy mainita tästä, kun Fortum sähköverkon myi Carunalle: Vaikkakaan hintoihin tämä ei olisi vaikuttanut — mikä nyt ei välttämättä pidä sekään paikkaansa, mutta jos ajatellaan se asia niin, että hinnat olisivat olleet aivan samat — niin joka tapauksessa se tuotto olisi mennyt Suomen valtion sataprosenttisesti omistamalle yhtiölle. Eli sitä kautta se raha olisi kuitenkin jäänyt huomattavasti enemmän siihen meidän yhteiseen hyvään kuin nyt kun se karkaa pitkin maailmoja. Että sen verran täytyy edustaja Östmanin puheeseen kommentoida.

16.13 Sari Essayah kd: Arvoisa puhemies! Vielä tähän Caruna-kauppaan sen verran, että täällä edustaja Semi nostikin esille sen, että todellakin siellä talouspoliittisessa ministerivaliokunnassa Arhinmäki jätti eriävän merkinnän pöytäkirjaan siihen myyntiin liittyen. Tavallaan se koko kaupan alku ja juuri lähti siitä, että Fortumilta poistettiin tällainen velvoite ylläpitää näitä sähköverkoja, jolloin se ikään kuin sitä kautta sitten vapautui myyntiin, elikkä siinä tavallaan tehtiin strateginen linjamuutos Fortumin tehtävään, ja sitä kautta sitten tämä myynti tuli mahdolliseksi. Sitä esitteli omistajaohjausministeri Haavisto, ja myöskin sitten varmasti energia-asioista vastaavana ministerinä ministeri Vapaavuori oli myöskin mukana tässä toimenpiteessä. Carunan silloinen osakeomistus ainakin siinä vaiheessa jakautui niin, että noin parikymmentä prosenttia oli suomalaisilla eläkeyhtiöillä ja sitten 80 prosenttia kansainvälisillä sijoittajilla, että siitä se muodostui, mutta ihan oikein, niin kuin täällä edustaja Laakso totesi, niin totta kai Fortumin omistuksessa nämä tuo-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 98/2020 vp

tot olisivat olleet silloin selkeästi suuremmat suomalaisen yhteiskuntaan kuin mitä ne tällä hetkellä ovat ja valtaosin todellakin karkaavat sitten muualle.

Niin kuin täällä on monessa puheenvuorossa tullut hyvin esille, niin nyt on sitten aika tehdä korjausliikkeitä, ja vaikuttaa siltä, että tämä edustaja Vestmanin tekemä ja varmasti myöskin monien muitten edustajien tukema lakialoite olisi yksi sellainen, millä päästäisiin eteenpäin. Toivon tosiaankin, että kun hallitus nyt sitten syksyllä tuo tämän esityksen, niin täällä nyt tarkasti tutkittaisiin ja ei mentäisi siihen, että kun joku esitys tulee opposition puolelta, niin sitä ei voi sitten ottaa tarkastelun alle, vaan nimenomaan ajateltaisiin, että nyt kaikki parhaat mahdolliset esitykset pöydälle ja yritetään niistä sitten saada sellainen esitys, mikä tosiaankin kansalaisten oikeustajuun kävisi ja toisaalta toisi sitten sen tarvittavan sähköntoimitusvarmuuden, mitä tietenkin tarvitaan, mutta ei mahdollistaisi näiden ylisuurten voittojen tekemistä tällä siirtohinnoittelulla.

16.15 Peter Östman kd: Edustaja Laakso, olen kanssasi ihan samaa mieltä, jos jossittelaa. Mutta jos oikein lähdetään jossittelemaan, niin näiden verkkojen ei olisi pitänyt koskaan olla pörssiyhtiön omistuksessa. Jotta me olisimme varmoja, ettei tällaisia vahinkoja tapahtuisi, niin sen olisi pitänyt olla valtion täysin, sataprosenttisesti omistama yhtiö, mutta ei pörssiyhtiö. Päätösvalta olisi ollut silloin meillä.

Keskustelu päättyi ja asian käsittely keskeytettiin.